

Мирослав Тодоровић

КО-СМО-ПОЕТСКИ УНИВЕРЗУМ ЛИРИКЕ

(Драгољуб Симоновић *Вилин град*, Економика,
Ниш, 2007.)

ВИДИЈАНСКИ КЉУЧЕВИ ЦАРОСТАВНИХ ПЕЧАТА

Новом књигом *Вилин Град* Симоновић надопуњује импозантан опус моделарног, ововременског, поимања митског и цароставног тестаментума као универзалног оквира ко-смо-поетског дискурса лирике. Особена индивидуалност аутентичног стваралачког печата, матрице, исходи из стваралачког рашчитавања цароставних певања и “обогаћивања овога света речима песме, из откривања “духовног еквивалента, у којем тумачењем јучерашње постаје данашње, старо-ново, вечијо“. Већ у уводној песми *Вилина Река* стиховима “*Наднесен над Вилином Реком/Исувише сам се бавио собом/Ти Јаника Јано Медијано/уцељујеш се/а никада нисам могао да сазнам твој лик/увек си се јојављивала друјачије/и увек сам био немаћан пред њобом*“ очитује се песничко умеће дочаравања тока времена, пролазности (вилинске), мотив реке, воде и њене симболике, као и песникове стрепње пред *враћима сјознаје* универзалних, симболичко-митских и иних кружења исказаног кроз филозофију личног трагања да се сазна. Да се, потом, расковником песничке мисли створи слојевито дело...

Овај економски знанственик по струци, творитељ бројних дела из области економије, етно-антропологије, историје, народне књижевности, објавио је свеколике пажње вредне песничке збирке, вишеструки, дакле, стваратељ изузетне енергије и духовне снаге, са израженом способношћу да креативно промишља, да понире у дубине

времена, да из *шамној вилајети* прошлости изнесе светиљку нових значења, открије “шифру која у простору и времену тражи и налази *другој у другом* своју актуелну суштину па јој зато припадају и сва тумачења и сви тренуци у људском духу“. И, напосе, да нам предочи кроз поезију интегралитетних вредности тајна значења језика, говора и песничког осећања времена.

Књига, о којој је слово, *Вилин Град* исписивана по stoleћа (1961-2006) компонована је као својеврсни диптихон (I ВИЛИН ГРАД, II ДИДРАДА), обимом чини сабор песничких збирки, а са претходно објављеним збиркама (Импресивна обимом, садржајем и високим песничким донетима у контексту савременог српског песништва пенталогичја НИКОЛА ВРАТКОВИЋ: 1. *Косовски цар и Бој*, 2. *Јован Младожења*, 3. *Лудо Младо*, 4. *Јајње Бурђевско*, 5. *Дејне Дукадиче*) чине целину, посебни *Ко-смо-поетски универзум*. Лирски кругови, прве стране диптиха (*Вилин Град*, 1961: *Лудо убавенче* 1957-1960; *Милкана*, 1950-1960; *Жудња за смелом ишницом размирицом*, 1958-1960; *Тајна речи царосјавне*, 1961), као и лирски кругови-годови, друге стране СИДРАДА имају својеврсне тематске стожере око којих се *дојаћа песма* дочим суптилна метафизичка нијансирања и медитативна поимања указују на спознају не само песничког израженог стиховима “*Понекад сам поверовао/да сам те сасвим појмио/ненадно си се појављивала/у дружим бојама/и увек сам одустијао/увек сам говорио: Чекај*“. У оквиру ових стихова обелодањује се упитаност стваралачког чина која се утапа у свеопшту запитаност која обједињује вечна питања људске историје, као и *психоловину израња и изражења*, чекања и с/трпљења на путу да се “на дну сваке речи нађу чудотворни кључеви који отварају тајанствена врата смисла“.

Симоновић је своје кључеве нашао у *видијанском систему - новом тумачењу народних песама*, које су, по речима Васка Попе, “јединствена и бесцена порука будућим *прејацима на истом послу надограђивања и обојивања овога свега речима песме* (Подвукао М.Т.)... Зато нам се највећи песници, из деценију у деценију, из века у век, и враћају живим, вечито живим изворима народне поезије. Дубоко ту у песничком тлу нашег језика (ван кога се не може учинити ниједан крилати корак у поезији) леже, често запретани под маховином и песком заборавља, извори наших великих, прошлих и будућих, песничких токова“. Симоновић је инвентивно с пуно песничког слуха и духа стваралачки раш/читавао цароставно завештање јамачно имајући на уму и *древне речи "Cogitavi dies antiquos et annos aeternos in mente habui"* (Размишљао сам о древним данима и сећао се година вечности).

Надахнут симболичким и митским значењима *древне речи и пева* из “баште симбола и маште“ (Елиотова дефиница поетике псалама) преузима, обогаћује духом својим, претаче битне откуцаје у живо

ткање своје песме, у чијем су тематском току, тој *вилинској реци-исконској жили куцавици*, теме искона и исхода човековог овоземаљског пута “његове планетарне, духовне и душевне, културне и цивилизацијске пустоловине“. Исходи с/познати из комплексне филозофије народних песама и поезије као “регенерације првобитних митова и спојева смисла међу речима“ (Б.Шулц). Остварио је контекстуру са архетипским слојевима, супео да “изрази сопствена поетичка начела и оствари особену поезију, чији стиховани записи нису само својеврсни рефлекс његових истраживања лазаричких песама већ су настали као резултат плодносног преплитања и укрштања са народном поезијом (Ракитић). Симоновић је, такође, у духу своје поетике створио властиту матрицу, изван, текућих помодности и феномена разних нео/изама. Свом поетском делу удахнуо је дух посвећеништва који исходи из дубоког осећања теме певања и бића песме, јер “песму лазаричку у дамарима у виду/ у дрхтању у чамотини и празнини“ носи, док “Свака реч цароставна совјим невидљивим жилицама/упија снагу за свој смисао/из нашег ткива/ и тако постаје“. Из лазаричке песме, из речи цароставне, јер “Ја сам заљубљен у реч цароставну/ и певам мелодије/ *које насћају из додира мене и Поља Рајној*“ (Подсвукао М.Т.) ... “А све речи цароставне могу се средити у песму/јер све расту у крви/ и све воле сунце слуха/ и свака од њих зна да корача туђим мислима/ да пробија тунел у свет цароставни/ да значи путоказ станицу рампу/ и да храни слабачки ход/ надолазак великог говора...“ Симоновић твори песму, *ѝросеца нову, сојсѝвену сѝазу*, исказује “поетски лудо занос“ у којем се чин стварања, певања, и трагања оличава као *ѝросѝор за леѝ* а “Други шта хоће нек мисле /Он мора да хрли/ да узбуђује свет“. Отвара печате “цароставне певаније“ и у нове-своје аутопоетичке и метапоетичке сфере на аутентичан начин витализује мотиве са духом и аромом овог времена. Стихом потврђује да је “Уметност божанска игра“. Игра језика, игра говора и откривања скривеног у “вртоглавим вировима народног песништва“.

У властиту поезију високих уметничких домета и песничких евокација песник је транспоновео и нуклеус предања. У супстанцијално песничко биће уградио је “мозаик узбудљивог пјесничког свијета, уводећи га у метафизичке зоне. Онине гуше успомену чула. Рекао бих да их окрећу ка домишљајој сфери. Са оплемењим сензибилитетом у хватању функционалних валера. Ово пјесничково кретање кроз време није ништа друго до дијалектика трајања (Ђоровић). И не само дијалектика трајања, речи, говора већи певања кроз контемплирање митског и поетизирање рез/откривених тајни и слојева “укупног нашег певања и укупне наше историје“ наглашава песник Симоновић истичући *да кроз коѝрену речи и ѝрвој слоја ѝевања види*

основу и њраоснову. Види Извор Вилинске реке. Чује жамор Вавилона, опева Вилин град. Цитати преузети из Ветус Тестаментума, Веда, Нар. певања, понављање мотива (Јанко и Јаника у којем се казује о родоскрвништву као метафори за трагичан удес, на плану стварног и имагинарног...) твори се ритам, настаје поезија. То је механизам инспирације или филозофија композиције. С друге стране, и ово дело, потврђује Бартову тезу о кружењу (circulacion). О кружењу мотива кроз времена који се у новим формама и проседима обелодањују као непрекидна стваралчка инвенција и откривање.

Симоновићева композиција дела испуњава све аспекте у складу са поетиком да се “спозна наша главна видијанска праоснова, да се појми како се и у лазарићком и укупном народном певању прожимају не само наши векови но и наши миленијуми. Само једна лазаричка песма, пише Симоновић, носи укупну нашу народну историју и певања народа односно свака наша народна песма је прави видијански (неуротички) облик укупног нашег певања и укупне наше историје“.

То своје *вјерују* експлицитно исказује стихом, и, у песми којом је насловљена ова, по много чему, изузетна књига “Вилин Град“. Јер “*Вилин Град њлеџе безброј вилинских снова//Расџврљено боџаџс-џџво//Песма џокушава да обезбеди месџо/у неком сну/да би суџра уранила/скривене у сџоџалима/која џоворљиво односе/џолико џрис-носџи и несџоразума/џолико велико креџање лиџа/у кроџњи мисли и крвоџоку сџабла/за невероваџна џролеџа“.* И ова деоница песме добрано сведочи о снажној стваралачкој имагинацији, разбокорености песничких слика, асоцијативности и садржајним слојевитостима које сугеришу широки распон мотива “за све које додирнемо мислима“ чиме се и метафизички дискурс сједињује са свеопштом повезаношћу у џесничким верџикалама до Аџсолуџа (Миодраг Мркић) за “*исџи-ниџо свијање џнезда ојављеносџи//Вилин Град џрихваџа/џако да и ова џесма/џосџаје Нишавин вилински џок“.*

Она је у сродству са “исконском жилом куцавицом која час славујски бруји час олујно грми од предања до предања, све до оног које на наше песнике чека да га створе и предају сутрашњици“. Дочекало је песника Симоновића, и он је створио *ново џесничко џредање* певом које је увор митског извора-изговора, а за који су из праискони до жаришта ове поезије, царовито речено песмом “*Шуџџали векови/а невидљива ниџ вилинске мисли/сенчила је џубавни садржај/ и вајала Беле Виле/и самовиле// Велики џоходи сјуривали су се у џрајању/ у медијанина сведочансџва/ и величали и онако велико“.* Велико завештање, отворено за ново творење, рашчитавање и обопачивање речима нове песме и трагање кроз лавиринте вишње просторности поезије Вилин Града.

ЖИВОТНА И ДУХОВНА БИОГРАФИЈА ИСПИСАНА ВЕРОМ У ПОЕТСКУ РЕЧ

Други део песничког диптихона именом СИДРАДА сугерише стваралачку ингениозност и инвентивност песникову да из властитог имена ис/твори кованицу СИДРА/ДА. Асоцијативним обухватности-ма она призива метафоричка значења, па је, управо и стога, зналачки изабрана за наслов збирке. Симболиком упућује на укореееност у живот и време које песник поетизира. Стиховима Симоновић исказује своје стваралачке и животне дилеме, виђење света, науке и поезије. Те две стазе пред којима се овај сада осведочени стваралац негда двоумио ефектно су предочене стиховима. Јер, стварао је “Биографско стиховље углавном записе јер/то и јесте то али отвара свет научника/ који се ломио између Фреуда и Марха а прихватио Видијанца“.

Биографско стиховље Симоновић исписује - поетизује свој животопис већ по столећа и премда су теме везане за лични доживљај оне се остварује као песничко сведочанство сплетено од стихова *сазданим од живоїа* у чијем се песничком говору очитује дух простора и времена.

Овај својеврсни *лирски дневник*, писан у сенци професије, био је својеврсно песникове прибежиште о којем многе исповедне лирске партије *Сидраде* зборе и чини се, васпостављају везу са Кавафијевим певом: “У теби, Уметности Поезије, тражим уточиште/јер ти макар мало за лек знаш/за покушај да се, Маштом и Речју, ублажи бол“...

Сведеним лиризмом, сугестивно и упечатљиво Симоновић је стихом евоцирао време детињства. Реч је о песмама завичајне и животне инспирације (*Виландрица - усїомене и сећања*). Рафинираном надградњом у наративном ткању емотивне обојености огледа се исконска мудрост једноставности саопштавања универзалних истина...

Ове песме се садржајно “дозивају“ са песмама *Сидраде* која компонована од лирских кругова: *Моји снови* (1952-1953), *Скојска елеїја* (1955-1958), *Париски булевари* (1958), *Верујем у ѿоеїску реч* (1966), *Ван ѿесничкої реда* (1967), *Безболна хроника* (1969), *Визиїинї ѿрофесор* (1966) и *Емерийус ѿрофесор* (2003). Тематски у стихове је преточен животни пут, од сеоског миљеа, лиризованих обичаја, аутентичних ликова и судбина, школовања, трагања и спознавања... све до оглашавања песничког дела и животне филозофије изречене у песничкој укупности потоњег циклуса *Сидраде*. Непобитан печат оригиналности одликује ову поезију чији аутентичан лирски дискурс по суптилним фасцинацијама, инспирацији и *вери у ѿоеїску реч* можемо назвати *сидрадисїички*. Дакле, поезија у чијем току пламиња живот, живот у поезији са читавом скалом садржајног и лирског твораштва. Разуме се, она стоји наспрам *видијанске линије* Симо-

новићеве поезије. Карактерише их аутопоетичка узајамност у транспозицији мотива како личних тако и мотива из песничког сагледавања комплексног наслеђа цароставног пева/ња.

Вилинска линија поезије повучена из Виландрице сугестивно поетизира богат стваралачки живот, тка лирске записе прожете ритмом живота и времена. Збирно они чине роман у стиховима. Певајући “окренут песничкој тајни“ Симоновић враћа поезију у реалност живота, а животу кроз поезију омогућује смисао изнад ефемерности свакодневног.

“Стави живот свој у стихове, ако хоћеш да осетиш живот универзални и да будеш с овим у вези и хармонији“. Ова посланица Св. Николаја може да буде мото Сидради - песничком здању штедром по мотивима, ствараног са пуно жеља и страсти, и напосе, вере у *йоейску моћ*, аутора “окренутог песничкој тајни и данима прошлим“.

И, доиста, Симоновић је живот *сџавио* у *сџихове*, песмом је “домашио хармонију са собом у универзумом“ са свим оним што је чинило тај живот као *безболну хронику* у сенци песме и вере у Реч.

Ткање *Сидраде* је прошарано делатним формулацијама, фрагментима, стихованим синтагмама, облагорођенима рефлексивног дискурса са аутопоетичким сугестивностима: “Верујем у Јагње Ђурђевско“, “Верујем у Јагње“, “Стихови казују истину о мени“, “Видијанство је моја катарза“, “лично искуство нек се усправи/ и чврстину слави“, “Човек човеку/надахнуће/и песма“, “било како/ал песма остаје/и траје/сређује и радује“ о/поручује песник Симоновић завештајном поезијом СИДРАДЕ. Она засвођује монументалну лирску зиданицу ВИЛИН ГРАД. Дочим Вилинска Река жубором, стварним и имагинарним, ромори о Поезији као метафори вечности.

ВИЛИН ГРАД-ом, као и претходним Симоновићевим делима, савремено српско песништво добија свеколике пажње вредан прилог, достојан студиозног ишчитавања, гонетања и валоризовања.

Бојојављање, 2007.